

Romanian Academy
 (1989-1994)
 Demographic
 Aspects

ACADEMIA ROMÂNĂ (1989-1994). ASPECTE DEMOGRAFICE

VLADIMIR TREBICI

The concepts and methods of demography are applied to a sub-population of a particular interest from many points of view: the members of the Romanian Academy

Argument

Concepțele și metodele demografiei se aplică nu numai la populații "clasice": populația națională, populația urbană și rurală, populația unei provincii istorice. Ele sunt folosite și la descrierea și analiza unor "subpopulații" cum ar fi "corpurile profesionale". Un exemplu este cel al "corpului medical", al promoțiilor celebrei École Polytechnique, al promoțiilor de generali - ca să nu amintim decât aceste exemple din demografia franceză.

Condiția principală este aceea că o asemenea "subpopulație" sau "corp profesional" să se prezinte ca un sistem demografic, cu intrări și ieșiri, având o structură după una sau mai multe caracteristici, cu evidențierea stărilor la diferite momente de timp.

Aceste condiții sunt îndeplinite de un "corp profesional" cum este Academia Română, membrii titulari și corespondenți ai acesteia¹.

Cele ce urmează constituie mai curând o ilustrare a posibilităților oferite de demografie și o sugestie pentru un studiu sistematic, aprofundat. Studiul are în vedere un "lustru", cel cuprins între 31 decembrie 1989 și 31 decembrie 1994 (i.e. 1 ianuarie 1990 și 1 ianuarie 1995). Un "lustru" din istoria de 128 ani ai Academiei Române este un segment mic de timp, dar este o perioadă semnificativă: trecerea de la Academia

supravivens la Academia restituta, proces început în decembrie 1989. În felul acesta, studiul năzuiește să contribuie la istoria generală a tranzitiei în România.

Academia restituta

Numărul și structura demografică.

La 31 decembrie 1994 (și respectiv la 1 ianuarie 1995) numărul membrilor Academiei Române a fost de 167, din care: 86 membri titulari și 81 membri corespondenți. Proportia este deci de 51,5% la 48,5%. Numărul membrilor de onoare ai Academiei a fost la aceeași dată de 28 (fără cei din străinătate).

După caracteristica demografică "sex" populația masculină se cifrează la 158 persoane, iar cea feminină la 9,

proportiile fiind de 94,6% la 5,4%.

Am luat date de 31 decembrie 1994, deoarece în felul acesta efectivul generației corespunde cu efectivul clasei de vîrstă. De exemplu, generația anului 1916, având un efectiv de 6, a împlinit în cursul anului 1994 vîrstă de 78 ani. Amintim că în demografie se folosesc două noțiuni: vîrstă în ani împliniți sau vîrstă la ultima aniversare și vîrstă exactă la un anumit moment dat. Cei 6 reprezentanți ai generației 1916 având vîrstă la ultima aniversare de 78 ani, cu vîrste exakte cuprinse între 78 ani și 10 luni și 78 ani și 20 zile. Anul de vîrstă fiind un interval, calculele pentru vîrstă medie se vor face pe baza mijlocului intervalului care este $x+0,5$ ani.

Repartiția după generații și ani de vîrstă la 31 decembrie 1994 se prezintă astfel:

Tabel 1 Membrii Academiei Române pe grupe cincinale de generații și de vîrste

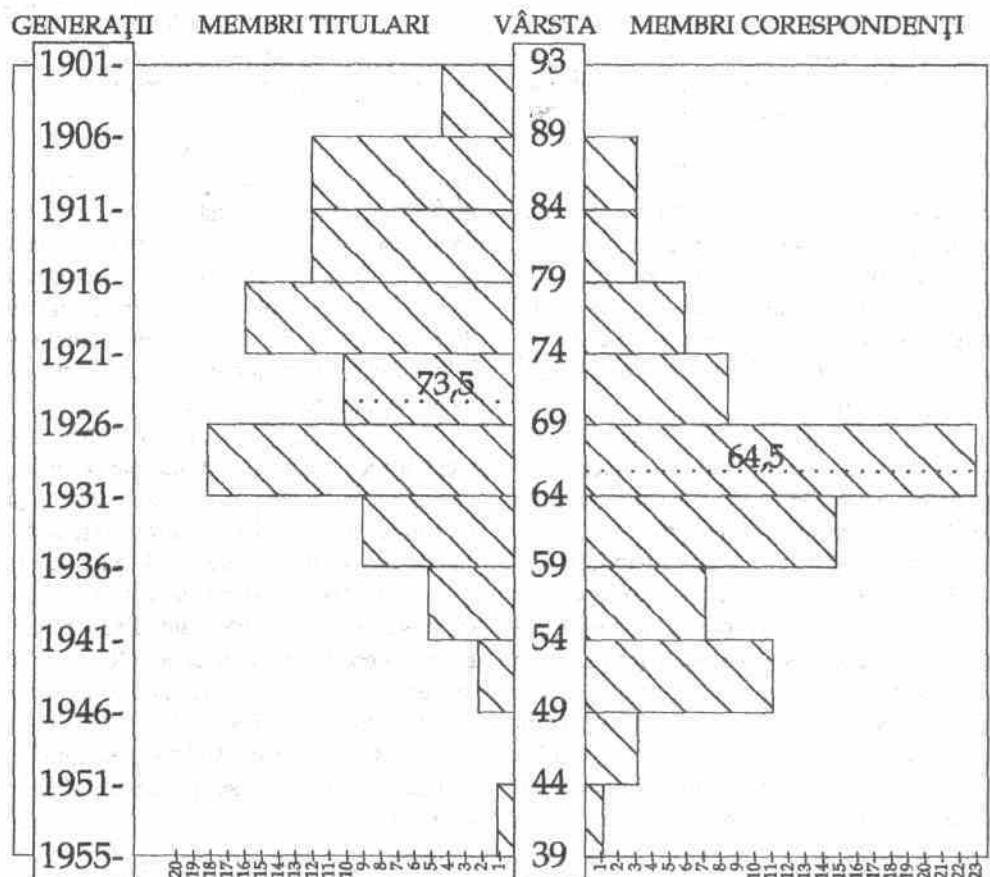
Grupe de generații	Grupe de vîrste (ani)	Numărul total	Membri titulari	Membri corespondenți
TOTAL	-	167	86	81
1901-1905	89-93	4	4	-
1906-1910	84-88	15	12	3
1911-1915	79-83	15	12	3
1916-1920	74-78	21	15	6
1921-1925	69-73	18	9	9
1926-1930	64-68	41	18	23
1931-1935	59-63	23	8	15
1936-1940	54-58	12	5	7
1941-1945	49-53	13	2	11
1946-1950	44-48	3	-	3
1951-1955	39-43	2	1	1

ACADEMIA ROMÂNĂ (1989-1994). ASPECTE DEMOGRAFICE

Pentru mai multă expresivitate a repartiției după generație și vîrstă prezentăm o "piramidă a vîrstelor" membrilor Academiei Române. Singura deosebire față de piramida clasică este

aceea că în locul populației feminine - care numără 9 persoane - în partea din dreapta piramidei i-am figurat pe membrii corespondenți.

Fig. 1 Piramida populației academice pe grupe de generații și grupe de vîrstă la 31 decembrie 1994.

Amplitudinea seriei statistice este de 53 ani: decanul de vîrstă este academicianul Ion Băncilă (n. 2 februarie 1901), cel mai Tânăr este academicianul Gheorghe Tecuci (n. 27 aprilie 1954).

Prin urmare, în Academia Română "conviețuiesc" reprezentanți a 53 generații, fiecare având efective diferite. Cele mai numeroase sunt generațiile 1926-1930 (18 academicieni și 23 membri corespondenți), aflate la grupele de vîrstă 64-68 ani: ele

reprezintă aproape un sfert din populația academică. Tot ele dă "tonul" (statistic vorbind): vîrsta mediană se află la vîrsta de 67,6 ani, purtătorul ei este acad. Virgil Cândea, având vîrstă de 67 ani 8 luni și o zi - 83 de colegi sunt sub această vîrstă, iar ceilalți 83 sunt peste vîrstă mediană.

Vîrsta medie (calculată pe baza repartiției pe ani și nu pe grupe cincinale) are următoarele valori:

Total membri	69 ani
Titulari	73,5 ani
Corespondenți	64,5 ani

Vârsta mediană la titulari este aproape aceeași cu vârsta medie. Situația la corespondenți este identică.

Se remarcă că membrii corespondenți sunt cu 9 ani mai "tineri" ca membrii titulari. Să amintim că cel mai vîrstnic membru corespondent are 88 ani (generația 1906), iar cel mai tânăr are vârsta de 43 ani (generația 1951).

În ultimul deceniu demografia românească ne arată că "lungimea" unei generații (mai exact: distanța dintre două generații succesive) este de aproximativ 25 ani. Aceasta înseamnă că în Academia Română "încap" două generații succesive (53 ani), deci părinți și copii, dar și unii bunici (figurat vorbind).

Populația țărilor din Europa cunoaște de câteva decenii procesul de îmbătrânire demografică. Populația României nu face excepție de la acest proces universal, cu singura deosebire că acesta s-a instalat mai târziu față de Europa occidentală. Procesul se măsoară cu vârsta medie și mediană, cu proporția (in %) populației vîrstnice (60 ani și peste sau 65 ani și peste).

Se poate vorbi deci și în cazul Academiei Române de o îmbătrânire demografică. Este posibilă însă și o întinerire demografică. Nu sunt stabilite valori

numerice în acest scop. Dacă vom considera grupa de vîrstă 79-93 ca populație "vîrstnică" grupa de vîrstă 59-78 ca populație "adultă", iar grupa 43-58 ca populație "tânără", atunci proporțiile sunt: 18% (tineri); 61,6% (adultii) și 20,4% (bătrâni). "Presiunea" (statistic vorbind) este mai mică din partea "tinerilor"; ea este valabilă în cadrul generațiilor din grupa de vîrstă a adulților (presiunea membrilor corespondenți "vîrstnici"). Un element important este însă presiunea celor din afară ...

Dacă pentru o populație națională întinerirea demografică este practic imposibilă, pentru populația academică un asemenea proces este posibil. Fluxul nașterilor, ca intrări, este - în cazul Academiei Române - dat de alegerile de membri; fluxul decezelor este, și în cazul Academiei, numărul celor decedați. Din acest raport poate rezulta o întinerire a corpului academic.

Exemplul cel mai caracteristic ni-l oferă Biroul Prezidiului Academiei Române (președintele, patru vicepreședinți și secretarul general). La 31 decembrie 1993 vârsta medie a fost de 73,5 ani; la 31 decembrie 1994 vârsta medie a Biroului ales în februarie este de 65,2 ani. Prin urmare, Biroul Prezidiului Academiei Române a întinerit cu 8,5 ani. Amplitudinea este cuprinsă între 61 și 68 ani.

Gradul de îmbătrânire demografică variază pe cele 14 secții ale Academiei Române.

Tabel 2. Membrii titulari și membrii corespondenți ai Academiei Române pe secții (31 decembrie 1994)

	Secția	Numărul			Vârsta medie		
		Total	Academicieni	Corespondenți	Total	Academicieni	Corespondenți
1.	Academia Română	167	86	81	69,0	73,5	64,5
1.	Filologie și literatură	16	8	8	69,2	67,8	70,6
2.	Stiințe istorice și arheologie	14	8	6	72,1	75,4	67,7
3.	Stiințe matematice	12	7	5	66,7	70,2	61,2

ACADEMIA ROMÂNĂ (1989-1994). ASPECTE DEMOGRAFICE

	Sectia	Numărul			Vârstă medie		
		Total	Academicieni	Corespondenți	Total	Academicieni	Corespondenți
4.	Științe fizice	11	6	5	64,1	70,5	56,5
5.	Științe chimice	13	7	6	69,7	72,5	66,5
6.	Științe biologice	11	6	5	70,0	75,3	63,4
7.	Științe geonomice	11	5	6	70,0	77,5	63,7
8.	Științe tehnice	16	8	8	72,2	74,4	70,0
9.	Științe agricole și silvice	9	4	5	65,7	76,8	56,9
10.	Științe medicale	12	9	3	75,3	79,4	63,2
11.	Științe economice, juridice și sociologice	16	10	6	73,6	74,7	68,3
12.	Științe filosofice, psihologice și pedagogice	8	4	4	68,9	73,3	64,5
13.	Arte, arhitectură și audio vizual	11	1	10	64,3	88,5	66,5
14.	Știință și tehnologia informaticii	7	3	4	49,5	53,2	46,3

Reamintim că în perioada interbelică erau trei secțiuni: 1. literatură; 2. istorică; 3. științifică, fiecare având câte 15 membri. Academia Română avea în 1940, 45 membri titulari: "Delegațiunea" (conducerea) avea 5 membri: președintele, 3 vicepreședinți și secretarul general.

Dacă considerăm că disciplinele incluse în secțiile 1, 2, 11, 12 și 13 țin de științele "umaniste", iar cele din celelalte secții aparțin "științelor naturii" (distincție relativ convențională) în primul grup avem 65 membri titulari și corespondenți, iar în al doilea grup 102. Proportia este deci 39% și 61%. În 1940 disciplinele "umaniste" dețineau două treimi.

Gradul de îmbătrânire cel mai avansat îl prezintă secțiile: medicală (75,3 ani), științe economice, juridice și sociologice (73,6 ani), tehnice (72,2 ani) față de media care este de 69 ani. Dacă ne referim numai la membrii titulari, îmbătrânirea demografică apare mai accentuată: secția medicală (79,4 ani), științele geonomice (77,5 ani), științele

agricole și silvice (76,8 ani), științele istorice și arheologice (75,4 ani), științele biologice (75,3 ani), științele economice, juridice și sociologice (74,7 ani).

Cea mai tânără secție este știință și tehnologia informației (49,5 ani). Aici se află și cel mai tânăr membru titular al Academiei Române (Gheorghe Tecuci, n. 27 aprilie 1954).

S-ar putea comenta situația repartiției pe secții a membrilor titulari și corespondenți. Pe întreaga Academie proporția este de 51,5/ 48,5%. Cea mai mare pondere o au membrii titulari la secția de științe medicale (75%), iar cea mai scăzută se constată la secția de arte, arhitectură și audiovizual; un membru titular (Corneliu Baba, n. 18 noiembrie 1906) față de 10 membri corespondenți.

Repartiția teritorială

Existența caracteristicii "localitatea" în care viitorii membri ai Academiei Române au văzut lumina zilei permite o

clasificare din care se degajă concluzii interesante.

Tabel 3 Repartiția membrilor Academiei Române pe provincii istorice (31 decembrie 1994)

	Provincia istorică	Număr	%
	Total	167	100,0
1.	Oltenia	24	14,4
2.	Muntenia	17	10,2
3.	Dobrogea	-	-
4.	Moldova	35	20,9
5.	Banat	5	3,0
6.	Crișana-Maramureș	11	6,6
7.	Transilvania	23	13,8
8.	București	38	22,7
	În străinătate	14	8,4

Cei înregistrati ca fiind născuți în "străinătate" se repartizează astfel: 8 născuți în Basarabia, 2 în Nordul Bucovinei, 1 în Cadrilater, 3 alte situații. Cei din Basarabia și Bucovina pot fi trecuți la Moldova, procentul devenind 27%.

Înainte de a face scurte comentarii, vom reafirma că la baza alegerii unui membru se află criteriul științific. Criterii, folosite cândva, pentru asigurarea "reprezentativității" după sex, naționalitate, teritoriu, nu se iau în considerare. Putem însă să reamintim că la întemeierea Academiei Române a fost adoptat principiul reprezentării românilor din provinciile aflate până în 1918 sub stăpânire străină.

Cât privește determinismul geografic îl vom refuza. Au fost încercări de a face o repartizare geografică a marilor

personalități, fără însă a avea o fundamentare științifică.

Revenind la Tabelul 3, vom remarcă că ponderea cea mai mare revine Municipiului București; împreună cu restul Munteniei, ponderea se ridică la o treime din total (33%); urmează Moldova (aproape 21%). Provinciile istorice de peste Carpați sunt reprezentate cu 23,4%. Numărul membrilor Academiei Române din Transilvania este practic egal cu al membrilor din Oltenia.

Nu ne-am permis să punem problema reprezentării femeilor în Academia Română. În număr de 9, vîrstă lor medie este de 73 ani (două octogenare). La Conferința Internațională asupra Populației și Dezvoltării (Cairo, 5-13 septembrie 1994) s-a discutat mult despre discriminarea față de femei. În 1995 este programată Conferința Mondială privind Femeile.

De asemenea, în descrierea noastră nu am făcut referire la caracteristica "naționalitate", din lipsă de informații.

Academia supravivens

La începutul lustrului nostru (31 decembrie 1989) Academia Română avea 90 membri, din care 33 membri titulari și 57 membri corespondenți. Ieșirea din "tunel" o găsește cu caracteristici distorsionate. Aspectele demografice sunt cât se poate de grăitoare în acest sens.

Repartiția după generații și vîrstă se prezintă așa cum se vede în Tabelul 4. Am păstrat, pentru comparabilitate, aceleasi intervale ca în Tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 4 ca și Fig. 2 scot în evidență particularitățile repartiției după vîrstă a membrilor Academiei Române la 31 decembrie 1989.

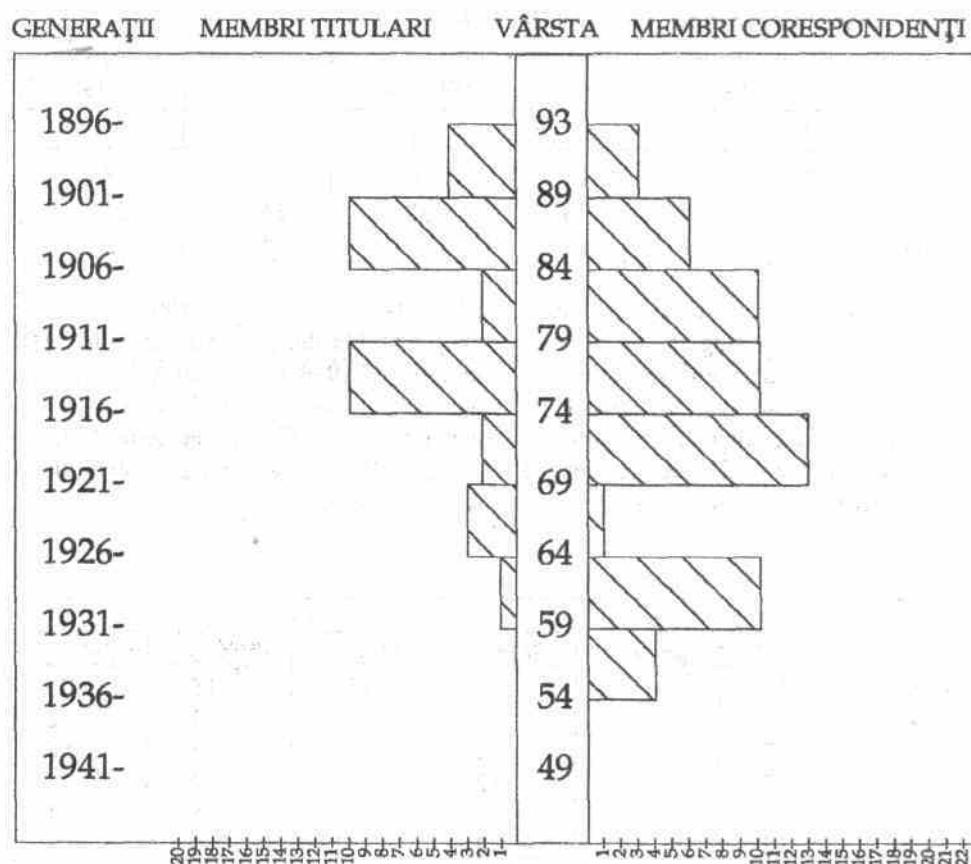
ACADEMIA ROMÂNĂ (1989-1994). ASPECTE DEMOGRAFICE

Tabel 4 Membrii Academiei Române pe grupa cincinale de generații și de vîrste (31 decembrie 1989)

Grupă de generații	Grupă de vîrstă (ani)	Număr total	Membri titulari	Membri corespondenți
TOTAL		90	33	57
1896 ^a -1900	89-93 ^a	7	4	3
1901-1905	84-88	16	10	6
1906-1910	79-83	13	3	10
1911-1915	74-78	20	10	10
1916-1920	69-73	15	2	13
1921-1925	64-68	4	3	1
1926-1930	59-63	11	1	10
1931-1935	54-58	4	-	4
1936-1940	49-53	-	-	-
1941-1945	44-48	-	-	-
1946-1950	39-43	-	-	-

^a) În grupa 1896-1900 și respectiv grupa de vîrstă 89-93 ani este inclus și acad. Alexandru Rosetti (n. 20 octombrie 1895, având deci 94 ani împliniți).

Fig. 2 Piramida vîrstelor la 31 decembrie 1989.

Proportia membrilor titulari era de 36,6% în timp ce ponderea membrilor corespondenți a fost de 63,4% în numărul total al membrilor Academiei Române. Cum din 1974 nu au mai avut loc alegeri, altfel spus, nu au mai avut loc "intrări" în sistem, singurele tendințe au fost "ieșirile" din sistem² prin decese și îmbătrânirea membrilor supraviețuitori.

Vârsta medie a fost de 76,52 ani, a membrilor titulari de 80,41 ani, iar a membrilor corespondenți de 74,27 ani. Cel mai vîrstnic academician era Alexandru Rosetti (94 ani), cel mai tânăr Ioan Ursu (61 ani). Ca membri corespondenți situația era următoarea: Ionel Pavel (92 ani) și, respectiv, Emilian Dobrescu (56 ani).

Așadar, Academia Română era profund îmbătrânită. Numărul membrilor în vîrstă de 80 ani și peste (până la 94 ani)

a fost de 35, cu o pondere de 39% în total, din care 17 membri titulari și 18 membri corespondenți. Mobilitatea în cadrul Academiei Române, înghețată în perioada 1974-1989, a fost reluată, după 1989, prin promovarea unui număr mare de membri corespondenți. A crescut numărul total al membrilor și s-a schimbat raportul dintre titulari și corespondenți "Absorția" membrilor corespondenți va continua încă.

De la academia supravivens la academia restituta

Continuând descrierea demografică a Academiei Române, sintetizăm "mișcarea naturală" cu datele de mai jos.

Tabel 5 Dinamica Academiei Române 1989-1994

	1989	Mișcarea 1989-1994		1994	1994/1989 (%)
		Intrări	Decese		
TOTAL	90	213	50	167	186
Titulari	33	86	32	86	261
Corespondenți	57	127	18	81	142

"Intrarea" în sistemul Academiei Române se face prin alegerea de membri corespondenți. În interiorul sistemului se petrece o mobilitate, prin trecerea de la membru corespondent la membru titular.

"Soldul" de 167 membri rezultă din următoarele: $213 + 90 - 86 - 50 = 167$,

adică: la "stocul" inițial (90) se adaugă numărul titularilor și corespondenților aleși în perioada 1989-1994, deci 213, din acest număr se scade numărul celor care au devenit titulari (86) și al deceselor (50).

Pe ani calendaristici evoluția a fost următoarea:

Tabel 6

Anul	Titulari			Corespondenți		
	Alesi	Decedati	Sold	Alesi	Decedati	Sold
Total	86	32	54	127	18	109
1990	36	7	29	26	4	22
1991	12	8	4	60	4	56
1992	17	5	12	13	4	9
1993	15	8	7	26	5	21
1994	6	4	2	2	1	1

ACADEMIA ROMÂNĂ (1989-1994). ASPECTE DEMOGRAFICE

În total, au fost aleși în perioada 1989-1994 un număr de 86 membri titulari și 127 corespondenți. Persoanele decedate (50) includ și pe acei care erau titulari și corespondenți în 1989.

“Ieșirile” din sistem reprezintă decesele. Pentru lustrul 1989-1994, numărul se ridică la 50, din care 32 pentru titulari și 18 pentru corespondenți. Vârsta medie a celor decedați a fost de 81,4 ani, din care: 86 ani, la membrii titulari și 78

ani, la membrii corespondenți.

Repartiția deceselor după vîrstă arată o amplitudine între 62 și 94 ani, cu excepția unui caz de deces la vîrstă de 48 ani. Din cei 50 de decedați, cei în vîrstă de 85 ani și peste au fost de 24 (aproape jumătate din total); din acești 21 erau membri titulari, ceea ce nu poate să surprindă ținând seama de faptul că repartiția după vîrstă a membrilor corespondenți este mai tânără.

Tabel 7. Numărul deceselor pe ani calendaristici și vîrsta medie la deces

Anul	Numărul deceselor	Vîrsta medie la deces	din total	
			titulari	corespondenți
Total	50	81,4	32	18
1990	11	82,5	7	4
1991	12	82,6	8	4
1992	9	78,8	5	4
1993	13	80,0	8	5
1994	5	83,1	4	1
Media anuală	10	-	6	4

“Populația” de decedați este suficient de mare (statistic) pentru a elabora o tabelă de mortalitate. Decesele se vor repartiza pe vîrste, înainte de a se raporta la populația medie, repartizată și ea pe vîrste. Prin calcule, se vor obține probabilități de decese și numărul supraviețuitorilor, atât de necesar pentru estimații prospective. Datele statistice permit o analiză longitudinală și deci o tabelă de mortalitate pe generații. Amânăm pentru altă dată acest calcul.

Tabela sugerată ar fi aceea a unei populații privilegiate (membrii Academiei Române) după modelul tabelelor actuariale (“têtes choisies”). Altminteri, se pot folosi funcțiile biometrice din tabelele de mortalitate publicate de Comisia Națională pentru Statistică.

S-ar putea elabora un model matematic fiind vorba de un sistem cu intrări (noi membri) și ieșiri (decese). Dacă mortalitatea poate fi mai ușor modelată, prin evidențierea unei “legi de mortalitate”, intrările sunt determinate de alte caracteristici: statutul, cu reglementările sale, valoarea științifică a candidatului, “cotele” repartizate secțiilor domeniilor științifice, reprezentând toate restricțiile și variabile necunoscute.

Descrierea demografică din acest material ar putea sugera un studiu mai amplu. Să avem în vedere axioma că orice analiză sociologică, psihologică, politică având ca obiect o populație, o subpopulație sau un “corp profesional” trebuie precedată de o descriere demografică.

S-a glosat mult, s-a dezbatut pe larg - în sănul Academiei Române - pe tema vîrstei, a îmbătrânirii, a raportului între generații, a solidarității intrageneraționale, a conflictului între generații, ca purtătoare de mentalități și valori.

Înainte de dimensiunile sociologică, psihologică, politologică trebuie cunoscută dimensiunea demografică.

Conducerea Academiei Române

ar putea fi informată anual despre mișcarea demografică a membrilor ei. Cu atât mai necesare devin estimările perspective, cel puțin cu orizontul anului 2000 și 2016, când Academia Română va sărbători un secol și jumătate de existență. La acel eveniment vor participa încă mulți din generațiile 1936-1955, cărora li se vor adăuga însă noi generații. Si pentru generațiile mai vechi sunt speranțe, ținând seama de faptul că "legea de mortalitate" este mult mai favorabilă academicienilor.

Academia Română. 31 decembrie 1994

Anexa 1 Membrii titulari și membrii corespondenți în vîrstă de 80 ani și peste*

Nr. Membri titulari	Vîrstă
1. Ion BĂNCILĂ	93
2. Ion Gheorghe MAURER	92
3. Vasile MÂRZA	92
4. Stefan MILCU	91
5. Petru-George SPACU	88
6. Alexandru ROȘCA	86
7. Corneliu BABA	86
8. Constantin DRÂMBA	87
9. Mihai BĂCESCU	86
10. Constantin KIRIȚESCU	86
11. Valentin GEORGESCU	86
12. Nicolae-Victor TEODORESCU	86
13. Victor TUFESCU	86
14. Ecaterina CIORĂNESCU-NENITESCU	85

15. Olga NECRAȘOV	84
16. Alexandru ELIAN	84
17. Alexandru BÂRLĂDEANU	83
18. Pius BRÂNZEI	83
19. Ion MATEESCU	83
20. Radu GRIGOROVICI	83
21. Roman MOLDOVAN	83
22. Marcu BOTZAN	81
23. Vlad VOICULESCU	81
24. Constantin IONESCU-GULIAN	80
25. Stefan PASCU	80
26. Liviu CONSTANTINESCU	80

Nr. Membri corespondenți	Vîrstă
1. Barbu ZAHARESCU	88
2. Jean LIVESCU	88
3. József MELIUSZ	85
4. Mihail FLORESCU	82
5. Gheorghe SILAS	80

*) Vîrstă împlinită în cursul anului 1994.

Note și bibliografie

1. Membrii de onoare ai Academiei Române ar trebui să constituie obiectul unei analize speciale.
2. Excepție face excluderea lui Manea Mănescu și a Suzanei Gâdea din Academia Română.